

**Szent István Egyetem
Gazdálkodás és Szervezéstudományok
Doktori Iskola**

PhD Disszertáció tézisei

**Magyarország és az EU tagállamok versenyképességét
befolyásoló egyes tényezők elemzése**

VAJDA ANDREA

Gödöllő

2020

A doktori iskola

megnevezése: **Gazdálkodás és Szervezéstudományok
Doktori Iskola**

tudományága: **Gazdálkodás és Szervezéstudományok**

vezetője: **Dr. Lakner Zoltán
DSc, MTA doktora
Doktori Iskolavezető
SZIE Gazdaság- és Társadalomtudományi
Kar**

Témavezető: **Dr. habil Magda Róbert
PhD, egyetemi tanár
SZIE Gazdaság- és Társadalomtudományi
Kar**

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
A témaválasztás aktualitása	4
A dolgozat fő célkitűzései.....	5
Hipotézisek.....	6
HAZAI ÉS NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM FELDOLGOZÁSA	8
Anyag és módszer	8
A számítási eredmények értékelése	11
A hipotézisek értékelése a vizsgálati eredmények alapján	16
Új kutatási eredmények.....	17
ÖSSZEFOGLALÁS ÉS JAVASLATOK.....	19
PUBLIKÁCIÓS LISTA.....	21

BEVEZETÉS

A témaválasztás aktualitása

A versenyképesség nemzeti, regionális és vállalati szinten is vizsgálható. A szintek éles elkülönítése nem célszerű, mert egy adott országban a gazdasági szereplők hatnak egymás teljesítményére, így a nemzetgazdaság versenyképessége, a vállalatok versenyképessége és a régió versenyképessége összefonódik. A versenyképesség tehát csak aggregáltan, valamennyi szint együttes és rendszerszemléletű megközelítésével vizsgálható komplexen, de a részterületek vizsgálata is igen fontos.

A disszertáció témája az EU és Magyarország versenyképességének elemzése úgy, hogy a külkereskedelem hatásaira is utalok. A versenyképesség eredetileg mikroökonómiai fogalom, így jelentős tudósok szerint nehéz makroökonómiailag, nemzetgazdasági szinten értelmezni.

A versenyképességi országgrangsorokban az egyes országok helyezéseit óvatosan kell kezelni. Ennek fő oka, hogy a makroszintű vagy nemzetgazdasági versenyképesség fogalmának meghatározásában nincs egyetértés a közgazdászok között.

Újabban az OECD dokumentumai a versenyképesség egységes fogalmát is meghatározták. Ez a következő: „a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint tartós létrehozására, miközben a külgazdasági (globális) versenynek ki vannak téve”. Ezt az OECD meghatározást lehet megítélésem szerint iránytűnek tekinteni és a későbbi szakirodalmi elemzésnél figyelembe venni.

Magyarország a versenyképesség terén – nemzetközi összehasonlítások szerint – gyengén teljesít. Ezen hátrányos helyzet miatt a versenyképesség alapos vizsgálata fontos, ez adja a dolgozat aktualitását.

Dolgozatom témája a versenyképesség összefüggéseinek elemzése. A versenyképesség rendszerszemléletű megközelítése mellett kiemelt figyelmet

fordítok a hazai kkv-k teljesítményére, azt elemzem, hogy a kkv-k milyen mértékben járulnak hozzá a nemzeti szintű versenyképesség erősítéséhez.

A dolgozat fő célkitűzései

- A feladatok között szerepel a versenyképesség rendszerszemléletű értelmezése, a nemzeti és vállalati versenyképesség elemzése; az EU-28 országainak versenyképességét meghatározó tényezők összegzése a WEF rangsor figyelembevételével, illetve országcsoportosítás statisztikai módszerekkel és a csoportok összehasonlítása más, irodalom által kimutatott csoportokkal. Az elemzést a WEF adatbázisa alapján végzem.
- Magyarország versenyképességének bemutatása, trendek értékelése a 12 pillérrre vonatkozóan 2007-2017 között. A nemzeti versenyképesség becslésére vonatkozó mutatók értékelése. Egyes részterületek vizsgálatánál nemzetközi összehasonlítás.
- A kkv-k teljesítménye jelentős befolyást gyakorol egy ország versenyképességére. Részletes elemzés végezhető az innovációt és versenyképességet befolyásoló területeken, így meghatározható, hogy a kkv-k a versenyképesség terén milyen viszonylatban maradtak le és hol kell javítani.
- A hazai kkv-k teljesítménye vizsgálható és összehasonlítható egyes versenyképességet érintő területeken az EU átlaggal, vagy egyes versenyképesség terén jól teljesítő országokkal is.
- A versenyképesség és az innováció erősen összefügg. A nemzetközi innovációs elemzések azt igazolják, hogy nem csak az üzleti szektor versenyképességén (innovativitásán) múlik az országok versenyképessége, hanem a non-business szektor és a társadalom innovativitása is befolyásolja. Célszerű elemezni a tagországok innovációs teljesítményét és összehasonlítani az egyes országcsoportokban nemzetközi statisztikák és WEF adatbázis alapján is. Magyarország mérsékelt innovációs teljesítménye rontja versenyképességünket, ennek elkerülésére meghatározom a változtatások fő irányait és lehetőségeit.

- Céлом az EU alapelvekben fontosnak tartott mutatószámok vizsgálata a magyar és egyes kiválasztott EU-országok esetében. Az országcsoportokra a vizsgált területek értékelhető eredményeket adnak, ezek felsorolásszerűen a következők:
 - infláció,
 - államadósság,
 - költségvetési mérleg,
 - egy főre számított GDP,
 - exportarány,
 - importarány,
 - nemzeti megtakarítás.

Az adatok alapján lehetőség van 12 év változásait vizsgálni.

A téma kutatásának jelentőségét az adja, hogy az EU-tagországok közötti kapcsolatok döntő mértékben erősítik a nemzetközi regionális gazdasági integrációt, biztosítva ezzel az EU meghatározó szerepét a világgazdaságban. A fenti szempontok alapján az elemzések során alakulnak ki az új tudományos eredmények, a konklúziók és a javaslatok.

A disszertáció Magyarország versenyképességét is részletesen bemutatja az összehasonlítás érdekében. A szakirodalmi feldolgozás eredményeit és tapasztalatait is felhasználva a következő kutatási hipotéziseket fogalmaztam meg és vizsgáltam értekezésemben.

Hipotézisek

- H₁** A klaszterelemzés eredményeire épülő stepwise diszkriminancia-analízis által kiszűrt szignifikáns indikátorok meghatározzák a globális versenyképesség rangsorértékét. Ezen rangsorértékek lehetővé teszik a vizsgált országok értékelését, és a fenntartható fejlődés érdekében foganásított gazdaságpolitikák prioritásainak, illetve a megvalósítás hatékonyságának összevetését/összehasonlítását.
- H₂** A WEF 12 pillérjének értékelése alapján meghatározható Magyarország versenyképességi helyzete, a rangsorváltozások pedig lineáris trendekkel leírhatók, valamint ezek elemzése révén új eredmények is megállapíthatók.

- H₃** A kkv-k alapvetően a foglalkoztatásban betöltött helyzetük révén képesek pozitív hatást gyakorolni a nemzetgazdaság versenyképességének alakulására, tehát szerepük jelentősége számottevő a versenyképesség javításában. A kkv-k méretnagysága hatással van a versenyképességükre. A hazai kkv-k teljesítménye döntő mértékben elmarad az EU fejlett országainak kkv-ihoz képest, így a hazai versenyképességet meghatározó területeken a kkv-k teljesítményének javítása szükséges. Az SBA profil egyes területei (pl. második esély, készségek és innováció, hatékony közigazgatás) szerény eredményt adnak az EU tagállamok átlagához képest, ezért akár egy gyors beavatkozás már azonnali eredményeket hozhat a versenyképesség javulásában.
- H₄** A hazai gazdaságpolitika prioritásainak elmozdulása szükséges a fejlett tudást és a nagyobb hozzáadott értéket tartalmazó gazdaság irányába. Az Innovatív Unió eredménytáblája szerinti országgrangsor (innovációs teljesítmény 25 mutató alapján) és a WEF versenyképességi országgrangsorban betöltött helyezés között szoros összefüggés állapítható meg. A globális versenyben az innováció területén jól teljesítő országok versenyképesebbek.
- H₅** A makro mutatószámok vizsgálata alapján (56 trend elemzése) Magyarország pozíciói stabilak a 2006-2007 évtől a 2017-2018 évig terjedő kutatási időszakban, de felzárkózása lassú az EU fejlett országaihoz. Magyarország összehasonlítását három, a WEF-rangsorban a legjobb helyezést elérő európai országgal (Németország, Hollandia, Svédország) és három, ugyanebben a rangsorban átlagos helyezést produkáló országgal (Cseh Köztársaság, Lengyelország, Spanyolország) végzem el.

A hipotézisek a dolgozat célkitűzéseit figyelembe véve kerültek kialakításra. A kutatások korrekt előkészítésével és megvalósításával módszertanilag megalapozott válaszokat kívánok adni a hipotézisek igazolásához vagy elvetéséhez.

HAZAI ÉS NEMZETKÖZI SZAKIRODALOM FELDOLGOZÁSA

A versenyképességgel kapcsolatos irodalom rendkívül széleskörű és mások által is elemzett. Az Európai Unió is fontosnak tartja a témát és dokumentumaiban elemzi.

Irodalmi áttekintésemben elemzem:

- a versenyképességhez kapcsolódó fogalmakat és modelleket,
- a szintek elkülönítését,
- a gazdasági rendszerek versenyképességi szintjeit,
- a versenyképesség mérését és az új megközelítési módokat.

Bemutatom Porter gyémánt modelljét.

Fontos elemzési témakör a kkv-k helyzete, a versenyképességüket javító és az innovációt elősegítő lehetőségeik. A lehetőségeket javítja a hálózati gazdaság kialakulása és a klaszterek szerepe, amelyek révén növekvő gazdasági lehetőségekkel számolhatunk.

A kereskedelem teszi lehetővé a megtermelt értékek eladását, irodalmi háttérét részletesen bemutatom.

A szekunder kutatás során mások adatait és eredményeit használom fel. A főbb elemzett témák a következők voltak:

- versenyképesség értelmezése és mérése,
- innováció, kutatás-fejlesztés,
- versenyképességi program,
- hálózat és klaszterek,
- versenyképesség tényezői,
- kereskedelem helyzete.

Felhasználtam a WEF, az Eurostat és a KSH adatait.

Anyag és módszer

Disszertációmban jelentős számú adatot tartalmazó adatbázist használtam. A WEF GCI adatbázisa a legutolsó, 2017/2018-as alkalommal 137 ország adatait tartalmazta. Munkámhoz csak az EU-28 országok adataira volt szükség, de ez is

rendkívül nagyszámú adatot jelent. Az adatbázis az értékelést lehetővé tette 2006-tól 2018-ig. Az adatbázis egy olyan adathalmaz, amelynek elemei meghatározott tulajdonságuk alapján összetartozónak tekinthetők.

Az adatbázis az adatok és a köztük lévő összefüggések rendszere egymás mellett tárolva. Az adatbázis alapján tárolhatunk és kezelhetünk nagy mennyiségű, azonos szerkezetű adatot.

A primerkutatásomban új tudományos eredmények meghatározására törekedtem. Az egyik felhasznált módszer az idősorok elemzése volt. Az idősorok a társadalmi-gazdasági folyamatok változását az idő függvényében mutatják be. Ehhez szükséges:

- kellő számú adat,
- az adatoknak az időbeli ismérvek által meghatározott sorrendben, egymástól azonos távolságban lévő időpontokra kell vonatkozniuk,
- a vizsgált adatok tartalma azonos legyen.

Úgy gondolom, az EU alapelvekben fontosnak tartott mutatószámok vizsgálata mind a magyar, mind az európai gazdaságra értékelhető eredményeket ad. Ilyen területek:

- az infláció,
- az államadóság,
- a költségvetési mérleg,
- az egy főre számított GDP,
- az exportarány,
- az importarány,
- a nemzeti megtakarítás.

Az egymással összefüggő táblák adatait a kutatásomnak megfelelő szempontok szerint rendezhetjük, csoportosíthatjuk. Az adatokból függvényeket állíthatunk össze, amelyeket értékelhetünk.

Az időben változó jelenlégek alakulásában mindig megfigyelhetünk alapvető tendenciákat (növekedés, csökkenés, stb.). A megfigyelt jelenségek tapasztalatai alapján felírhatunk egy olyan függvényt, amely az időbeli változás alapirányzatát fejezi ki. A függvény típusa szerint lehet:

- lineáris,
- exponenciális,
- parabola,
- logisztikus (S-alakú).

Adataim alapján lineáris függvényeket tudtam alkalmazni.

A **diszkriminancia analízis** során emberek egyes csoportjainak valamilyen vizsgált jellemzők alapján történő szétválasztására törekszünk. A feladat az, hogy a nem tökéletesen szétválasztható elemek között kell a legjobb elkülönülést biztosító függvényt megkeresni. A diszkriminancia analízis leegyszerűsítve a következőképpen jár el: a két halmaz metszéspontjain át egyenest (I.) fektet, majd erre az origón átmenő merőleges egyenes (II.) illeszt. Ha a két dimenzióban ábrázolt pontokat a II. egyenesre vetítjük, akkor a két csoport egyváltozós (normális) eloszlása közötti átfedés kisebb lesz, mint bármilyen más egyenes esetén.

A versenyképesség elemzéséhez a megbízhatóbb VGF, Eurostat és IBM források statikus és dinamikus összehasonlításokra, összefüggések feltárására nyújtanak lehetőséget. Az idősorok elemzéséhez a VGF (WEF) adatbázisát Eurostat és IBM adatokkal ellenőriztem.

A VGF adatbázis 2005 és 2016 közötti időszakát, idősoros adatait lineáris trendekkel vizsgáltam. Ennek a hosszabb időszaknak előnyei, hogy a kisebb adathibák jelentőségét csökkenti és biztosítja a prognózisok lehetőségeit.

A trendszámítások teljes statisztikai vizsgálati rendszerben a változások fő irányára, mind az EU tagállamaira, mind pedig a hazai változásokra értékelhető eredményeket adtak:

- hazánk az EU-28 környezetben hol helyezkedik el,
- milyenek a változási tendenciák, hogyan valósul meg a konvergencia,
- milyen hazánk fejlődési irányvonala.

Helyzeti, statikus vizsgálatához a klaszteranalízis, diszkriminancia analízis módszerét alkalmaztam.

Nem fő célom tehát az adatok és a vizsgálati eredmények összehasonlítása, hanem a trendek és a versenyképesség indexei alapján a többváltozós

kapcsolatrendszer vizsgálat. Ritkábban publikált a versenyképesség mélyebb elemzése, többváltozós kapcsolatrendszerének bemutatása, ezért újszerű módon klaszterelemzéssel csoportosítom az EU országait.

A tendenciák bemutatásánál egy konfidencia-sávban (megbízhatósági sávban) célszerű elhelyezni az egyes klasztercsoportokba tartozó EU tagállamokat. Ezt követően a klaszterezés eredményeire támaszkodva (mely országok, melyik csoportba tartoznak) step-wise diszkriminancia analízis (SDA) módszerével a csoportosításban szignifikánsan szerepet játszó indikátorok, versenyképességi mutatók szűrhetők ki.

A kkv-k szerepe a versenyképességben meghatározó jelentőségű, főleg foglalkoztatási szerepük miatt. A kkv-k értékeléséhez a Magyarországra vonatkozó SBA Fact Sheet 2018-as adatait használtam fel. Ez alapján meghatározhatók voltak azok a területek, ahol a hazai kkv-k teljesítménye gyenge az EU átlaghoz képest. Ilyen terület a vállalkozói szellem, az innováció, a hatékony közigazgatás és a környezet. A legfontosabb terület ezekből a kutatás és az innováció, amelyet az Innovatív Unió Eredménytáblája alapján tudtam értékelni. Az *European Innovation Scoreboard* (2016) 25 innovációs mutatót elemez, és az ezekből előállított innovációs index alapján négy csoportra osztja az országokat. Ez alapján hazánkat a „méréselt innovátorok” csoportjába sorolhatjuk be. A versenyképesség, a K+F tevékenység és az innováció összetartozik, a vállalat fejlődését meghatározzák. A kkv-kra vonatkozó értékelés disszertációm fontos része.

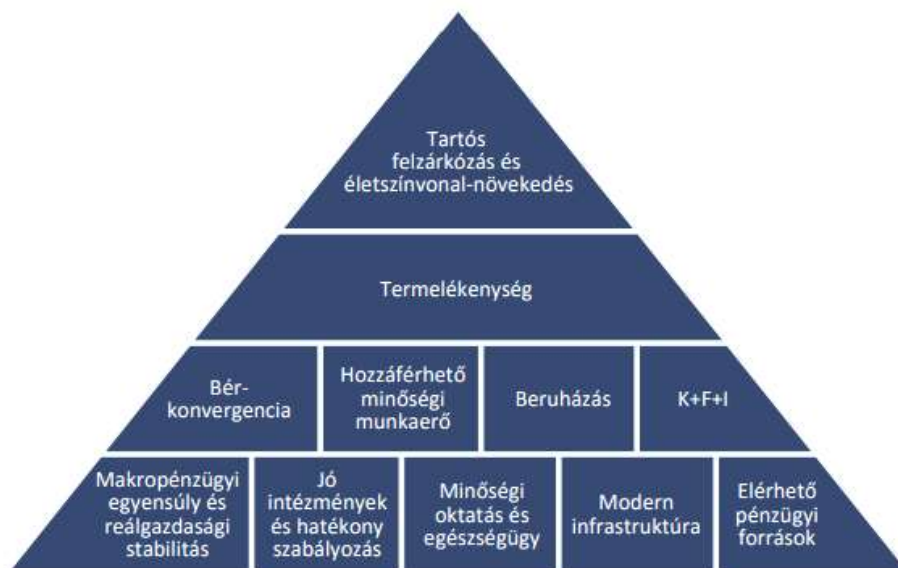
A számítási eredmények értékelése

A célkitűzéseknek megfelelően elemeztem Magyarország és az EU-tagállamok versenyképességét. Az EU alapelvekben fontosnak tartott mutatószámok esetében 11 éves trendet vizsgáltam. Széles adatbázis alapján végeztem tevékenységemet.

Részletesen bemutatom a WEF versenyképességi helyezéseit Magyarország esetében a 12 pillérre vonatkozóan. Bemutatom a szerveződésre irányuló hálózati kooperációk jelentőségét és a klaszterrendszer szerepét a versenyképesség növelésében.

A versenyképesség és a kereskedelem összefügg, ismertetem a nemzetközi és hazai kereskedelem helyzetét és változásait. Hazánk külkereskedelmét értékelem a legújabb KSH adatok alapján.

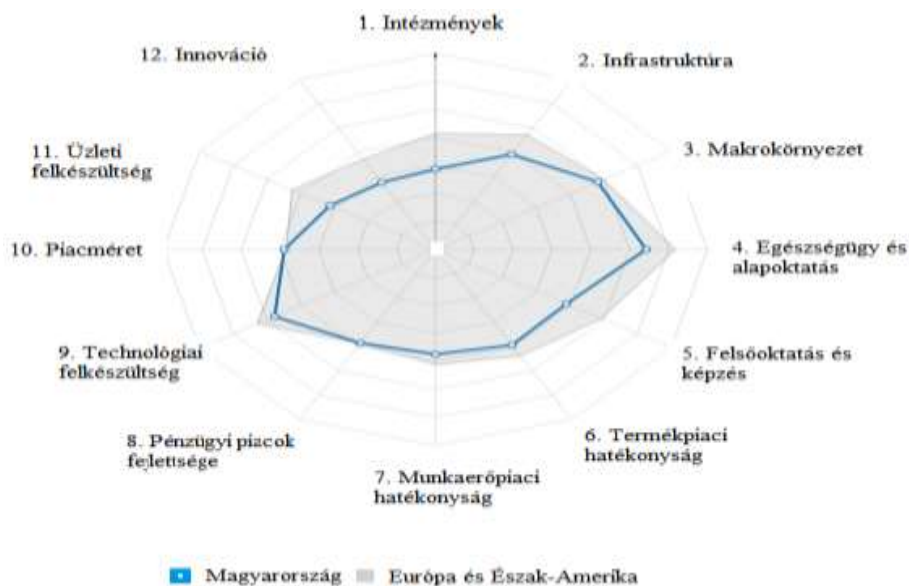
Kutatásomban felhasználtam a versenyképesség alapjait és céljait bemutató piramist (1. ábra).

1. ábra: A versenyképesség stilizált struktúrája, alapjai és célja

Forrás: MNB, 2019.

Hazánk teljesítményét a WEF rangsor 12 pillérében bemutatom és számításaimban értékelem (2. ábra).

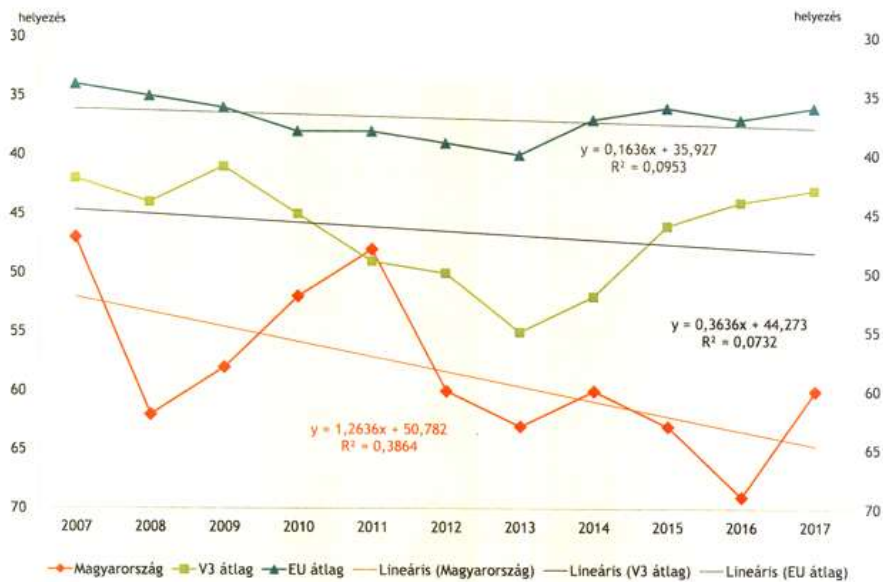
Megjegyzés: A teljesítmény abszolút versenyképességi pozíciót tükröz, amit 1-től 7-ig terjedő skálán mérnek: az 1-es jelenti a legrosszabb, a 7-es a legjobb értéket.

2. ábra: Magyarország teljesítménye a WEF rangsor 12 pillérében, 2017 (Európa és Észak-Amerika átlagához viszonyítva)

Forrás: WEF GCI, 2017.

Magyarország nem áll jól a közép-kelet európai országok között sem. Különösen rosszul állunk az intézmények (114.), a makrokörnyezet (47.), a munkaerőpiaci hatékonyság (80.), a technológiai felkészültség (54.), az üzleti felkészültség (113.) és az innováció (80.) tekintetében.

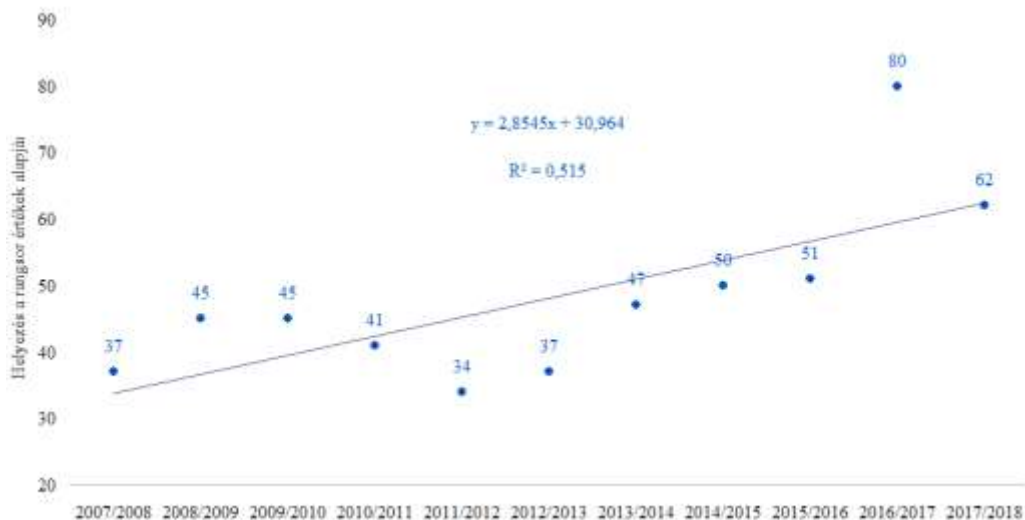
A WEF GCI helyezések alapján Magyarország versenyképességi helyzete romlott a vizsgált 2007-2017 közötti időszakban. A V3 átlagtól és az EU átlagtól is jelentős az elmaradás (3. ábra) és a trendvonal is lefelé mutat.

3. ábra: A WEF GCI helyezéseinek alakulása Magyarországon, a régióban és az Unióban

Forrás: saját számítás

A 4. ábra az innováció helyezését mutatja be.

4. ábra: Az innováció helyezésének trendje Magyarországon

Forrás: WEF (2007-2017) saját számítás

A 12 pillér vizsgálata arra utal, hogy a versenyképességi tényezők terén jelentős javulásra van szükség. A hazai versenyképesség elmarad az EU-tagállamok és a V3 országok versenyképességétől. Az ország az utóbbi években jelentősen fejlődött, ezt a tendenciát meg kell tartani.

A kkv-k jelentős szerepet játszanak az ország és a vállalatok versenyképességében. Dokumentumok is kétségtelenül igazolják, hogy a kkv-k nélkülözhetetlenek az intenzívebb, tartós növekedéshez és a több és jobb munkahely megteremtéséhez.

A közgazdászok és politikusok egyetértenek abban, hogy mindent el kell követni a kkv-k megerősödése érdekében, mert versenyképességük döntő jelentőségű a régiók, a nemzetgazdaságok és az Európai Unió versenyképessége szempontjából. A kkv-k versenyképessége alatt a fogalmat használók a szektort alkotó vállalatok versenyképességét értik.

A szektor érdekében a versenyképességre való pozitív hatás elsősorban a foglalkoztatás, a munkahelyteremtés és ezek jólétet teremtő hatására vezethető vissza. Természetesen a gazdasági teljesítmény is fontos tényező.

A kkv-k teljesítménye az 'SBA Fact Sheet – Hungary, 2018' alapján értékelhető (5. ábra).

5. ábra: SBA profil

Forrás: SBA Fact Sheet – Hungary, 2018.

A hipotézisek értékelése a vizsgálati eredmények alapján

H₁ Klaszterelemzéssel elkülönítettem három országsoportot, amelyeket részletesen elemeztem.

A globális versenyképesség rangsorértékeit pillérenként és országonként 2006-ban és 2018-ban vizsgálva, és a rangsorértékek különbségeit bemutatva az egyes országok versenyképességi értékeinek összehasonlítása lehetséges, ezáltal az egyes hipotézis igaz.

H₂ A WEF 12 pillérének versenyképességi értékelése lehetővé teszi a vizsgált országok rangsorolását, Magyarország rangsor-változásai lineáris trendekkel bemutathatók. A hipotézis igaz.

H₃ A hazai kkv-k elmaradnak a V3 országok és az EU fejlett országainak kkv-ihoz képest, a versenyképességük növelése érdekében változniuk kell. Az SBA profil egyes területeit részletezve jelentős az elmaradásunk. A hazai kkv-k hatása a foglalkoztatás növelése miatt a versenyképességre pozitív. A hipotézis részben igaz.

- H₄** Az innováció javítja a kkv-k versenyképességét. Váltani kell a nagyobb tudással és bizalmi tőkével rendelkező kkv-k fejlesztésének irányába. Az innováció és a WEF rangsorbeli helyezés között szoros az összefüggés. A hipotézis igaz.
- H₅** A WEF rangsorban 2006/2007 évtől 2017/2018 évig a legjobb három európai ország és Magyarország, valamint három közepesen teljesítő ország és Magyarország adatait összehasonlítva és a trendeket vizsgálva Magyarország elmaradott területei szembetűnők. A hipotézis igaz, hiszen hazánk pozíciói stabilak, de a felzárkózás vontatott.

Új kutatási eredmények

1. Új tudományos eredménynek tekinthető az EU-28 országok három országcsoportra történő bontása statisztikailag alátámasztott módszerrel. A három országcsoport közötti különbség szignifikáns. A módszer helyességét alátámasztja az, hogy külön csoportba kerültek a WEF GCI szerinti rangsorban elől álló országok és egy másik csoportot alkotnak a volt szocialista országok. Ez az osztályozás tudományosan alátámasztott alapja lehet új fejlesztési stratégiáknak.
2. A versenyképesség terén a kkv-k szerepe döntő jelentőségű Magyarországon és az EU-ban is, főleg a foglalkoztatásban betöltött helyzetük miatt. A hazai vállalkozások termelékenységének javulása gyorsabb, mint a V4 országok és az EU-28-ak növekedési üteme, de értékben elmarad ezektől. A termelékenység a statisztika szerint bizonyítottan összefügg a kkv-k méretével, a nagyobb méretű kkv-k termelékenysége és innovativitása jobb. Ez alapján a kkv-k méretnövekedése kívánatos.
3. Új tudományos eredménynek tekinthető az általam kidolgozott módszer az egyes országok és Magyarország összehasonlítására. Az összehasonlítás a WEF GCI adatbázisra támaszkodva a vizsgált 12 pillér alapján történik. Ilyen jellegű összehasonlítással az irodalomban nem találkoztam. Ez alapján bármely európai ország, bármely európai országgal összehasonlítható a pillérértékek alapján az adatbázis által lehetővé tett 2006-2018 közötti időintervallumban. Az elérhető adatok és a számított értékek alkalmasak a versenyképességre vonatkozó következtetések levonására.

4. Új tudományos eredménynek tekinthető a WEF GCI által országonként ismertetett értékelés a 12 pillérre vonatkozóan. Ez alapján elkülöníthetők az elmaradott területek, így meghatározhatók a fejlesztés fő irányai. Legfőképpen a munkaerőképzés, a technológiai felkészültség és a gyors innovációs fejlődés javítása fontos.
5. Új tudományos eredménynek tekinthető az EU három legfejlettebb államának és három közepesen fejlett államának összehasonlítása Magyarország eredményeivel a trendek alapján. A trendek a 2006-2018-as időszakra vonatkoznak. A vizsgált területek az éves infláció, az államadósság, a kormányzati költségvetési mérleg, az egy főre jutó GDP, az export, az import és a bruttó nemzeti megtakarítás voltak. Ezek a területek jellemzik az országok gazdaságát, a dolgozat értékelő része és a trendek vizsgálata fontos információkat nyújtanak a versenyképességre vonatkozóan.

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS JAVASLATOK

Disszertáciomban az EU tagállamok versenyképességét befolyásoló tényezők elemzését végeztem el. Fontos kutatási terület emellett Magyarország helyzete, a változások tendenciáinak meghatározása. A külkereskedelem jelenlegi helyzetének bemutatása kiemelten fontos, mert ennek révén válik lehetővé a termelők számára a termelési költségek és a tőkék megtérülése. Kutatásomban az EU 27 tagországát és Magyarországot vontam be.

A világban ma már globális versenyről beszélhetünk. Napjainkban ebben a versenyben a tartós vállalati versenyelőnyök többsége az innovációs készségből, a tudásteremtésből és a tudástranszferből ered.

Dolgozatom első részében a versenyképesség értelmezésével és mérésével foglalkozom. Ide tartozó témakör az innováció és a kutatásfejlesztés, amely területeken Magyarország nem áll jól.

Elemzésemben felhasználok a WEF 2017/2018-as jelentését, és ez alapján részletes elemzést mutatok be. A vizsgált 12 pillér esetében elmaradott területeket regisztrálhatunk, ez alapján meghatározhatók a fejlesztések fő irányai.

Bemutatom és értékelem az MNB versenyképességi programját. Az MNB versenyképességi programja 330 pontban van összefoglalva, a javaslatok minden lényeges területre kiterjednek.

Disszertáciomban kitérek a hálózati kooperáció jelentőségére az innovációkban. A klaszterek szerepe egyre fontosabb, de ezt Magyarországon még csak részben ismerték fel. A klaszteredés folyamatának fő eleme, hogy a versengést – bizonyos területeken – felváltsa az együttműködés.

A posztmodern regionális politika a fejlesztést az információ megszerzésével, a tudás és innováció kiterjesztésével, valamint a kapcsolati háló kialakításával képzelem el. A sikeresnek ítéhető elképzelések egymásra épülő projekteket is magukba foglaló, komplex programokat támogatnak, és a kis- és középvállalkozások szerepének növelésére építenek.

Dolgozatom fontos része Magyarország versenyképességének ismertetése a WEF 12 pillérének megfelelően a változások trendjének bemutatásával. A

tendenciát tekintve 2007 és 2017 között a helyezéseink általában romlók, biztató változások csak az utóbbi években vannak.

A globális értéklánc lényege a termelési folyamat szakaszokra bontása és az egyes szakaszok különböző országokba telepítése. Törekednünk kell arra, hogy az értéklánc olyan szakaszaiban szerepeljünk, ahol magasabb hozzáadott értéket tudunk realizálni.

Kutatásom következő részében a magyar és az európai gazdaságokat értékelem trendek alapján, a következő fontos területeken:

- infláció,
- államadósság,
- költségvetési mérleg,
- egy főre számított GDP,
- exportarány,
- importarány,
- nemzeti megtakarítás.

Hipotézisemet igazoltnak látom, tehát Magyarország jelentősen elmarad versenyképesség tekintetében az EU tagállamok zömétől. Meghatározhatók azok a területek, ahol javítanunk kell. Gyorsabb fejlődésünk érdekében több területen javítanunk szükséges. Komoly lehetőségekkel rendelkezünk a kereskedelem terén.

Disszertációm végén meghatároztam az általam fontosnak tartott új tudományos eredményeket. Ezek a következő területekre vonatkoznak:

- mely területek gyors fejlesztése sürgős,
- a kereskedelem szerepe a GDP növelésére és a versenyképességre vonatkozóan is pozitív,
- Magyarország az EU-tagállamok csoportbontásában a 2. csoportba tartozik, ezzel közepes helyet foglal el,
- az euroövezetbe tartozó tagállamok növekedése gyorsabb, mint a kimaradó tagállamoké.

A versenyképesség hagyományos erőforrásai (munka, tőke, technológia, természeti tényezők) mellett új erőforrásokat célszerű bevonunk (innovációs készség, hálózati gazdaság, tudás, bizalmi tőke stb.), hogy gyors fejlődést érjünk el.

PUBLIKÁCIÓS LISTA

Vajda Andrea PhD hallgató

Folyóirat cikkek angol nyelven

Vajda, Andrea (2019): Economic competitiveness of Hungary by impact of foreign trade pp. 7-12, *Economics & Working Capital*, Kiadó: WCTC Ltd., London, *Sience Journal/ tudományos folyóirat angol nyelven*, 2019. 3-4. ISSN: 2398-9491

Vajda, Andrea (2020): Role of foreign trade in competitiveness of the EU-28. (in press / megjelenés alatt)

Vajda, Andrea et al, (2015): Waste management and sustainability of natural resources, pp. 71-74. Vol. 64, Supplement, 2015. *Növénytermelés*, ISSN 0546-8191 (Print), DOI: 10.12666/Novenyterm.64.2015.Suppl., Department of Agricultural Sciences, Hungarian Academy of Sciences.

Vajda, Andrea et al, (2014): Water management in Middle East and North – Africa, pp. 32-38. *HUNGARIAN AGRICULTURAL ENGINEERING*, N° 26/2014 pp. 32-38. Published online: <http://hae-journals.org/>, HU ISSN 0864-7410

HU ISSN 2415-9751(Online), DOI: 10.17676/HAE.2014.26.32

Periodical of the Committee of Agricultural and Biosystem Engineering of the Hungarian Academy of Sciences.

Folyóirat cikkek magyar nyelven

Vajda Andrea (2020). Az EU-28 külkereskedelmi cserearány alakulása és az erre ható gazdasági tényezők. (Evolution of the EU-28 foreign trade exchange rate and economic factors affecting it) *Controller Info VIII. évfolyam 1. szám/ I. negyedév*, 2020. március, Kiadó, Publishing: Copy&Consulting Kft. /Ltd, Budapest, Szakmai folyóirat, scientific journal, pp. 34-38. ISSN 2063-9309

Vajda Andrea (2020): Versenyképesség és innováció. a kkv-k szerepe a versenyképesség növelésében. In.: *Acta Carolus Robertus 10. évfolyam 2. szám* (megjelenés alatt)

Vajda, Andrea et al, (2015d): Az akkreditív ügylet résztvevői (participants in Accreditive business). *Controller Info*, III. évf/ year, 3. negyedév/quarterly, Kiadó, Publishing: Copy&Consulting Kft. /Ltd, Budapest, Szakmai folyóirat, scientific journal, pp. 24-29, ISSN 2063-9309

Vajda, Andrea et al, (2015). Az akkreditív ügylet jogviszonyai. *Controller Info* III. évf. 4. szám/ 4. negyedév, pp. 47-53. Kiadó, Publishing: Copy&Consulting Kft. /Ltd, Budapest, Szakmai folyóirat, scientific journal, 2015. szeptember, ISSN 2063-9309

Konferencia kiadvány angol nyelven

Vajda, Andrea et al, (2015): Role of CMIM in integration of Asian Region, pp. 27- 34.

5th International Conference of Economic Sciences and 5th Climate Change, Economic Development, Environment and People (CCEDEP) Conference of the Alliance of Central-Eastern European Universities (ACEU) Session: COLLABORATIVE FINANCE, Editors: Katalin Szendrő, Viktória Szente, Róbert Barna, Kaposvár University – Kaposvár – Hungary - 7-8 May 2015, Published and distributed by Kaposvár University, Faculty of Economic Science, ISBN: 978-963-9821-86-6

Vajda, Andrea et al, (2015): Financial integration process in ASEAN Region at the beginning of XXI. Century, pp. 35-40,

5th International Conference of Economic Sciences and 5th Climate Change, Economic Development, Environment and People (CCEDEP) Conference of the Alliance of Central-Eastern European Universities (ACEU) Session: COLLABORATIVE FINANCE, Editors: Katalin Szendrő, Viktória Szente, Róbert Barna, Kaposvár University – Kaposvár – Hungary - 7-8 May 2015, Published and distributed by Kaposvár University, Faculty of Economic Science, ISBN: 978-963-9821-86-6

Vajda, Andrea et al, (2015): International cooperation for sustainable economic growth (Nemzetközi együttműködés a fenntartható gazdasági növekedésért), p 558-562. II. Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia; Gazdasági, ökonómiai szekció I. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, 2015. augusztus 27., Szerkesztő: Ferenc, Árpád. Kecskemét. ISBN 978-615-5192-34-0 II.

Vajda, Andrea et al, (2015): Role of East Asia and China in the world-wide FDI flow (Kelet-Ázsia és Kína szerepe a nemzetközi méretű külföldi közvetlen beruházások terén) pp. 563-567, Gazdálkodás és Menedzsment Tudományos Konferencia; Gazdasági, ökonómiai szekció I. Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, 2015. augusztus 27., Szerkesztő: Ferenc, Árpád. Kecskemét. ISBN 978-615-5192-34-0 II.

Egyéb publikációk

Tankönyv

Neubauer Katalin – **Vajda Andrea** (2019): Eladástan, Kereskedelmi Ismeretek Tankönyv, 100 oldal, Műszaki Könyvkiadó Kft., ISBN: 978-963-16-6710-3

Korábbi jegyzetek és könyvrészletek

Vajda Andrea (1993): Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma
- Előterjesztés kidolgozása Szakmai Tanácsadó Testület részére
- A Külkereskedelmi ügyintéző, Külkereskedelmi üzletkötő, valamint az Idegen nyelvű levelező szakképzések követelményrendszerének kidolgozása
- Érettségi feladatok készítése

Vajda Andrea – Török Tibor (1994): Szokványok alkalmazása a nemzetközi kereskedelemben. Oktatási jegyzet, 60 oldal. TRAINEX Üzleti Szakközépiskola

Vajda Andrea – Török Tibor (1994): A külkereskedelmi ügylet. Oktatási jegyzet, 40 oldal. TRAINEX Üzleti Szakközépiskola

Másodikként és harmadikként megjelölt jegyzetek átdolgozott változata, 2006, Oktatási jegyzetként került alkalmazásra a Budapesti Gazdasági Főiskola KVIK Karán. Ipari és Kereskedelmi Minisztérium.

Vajda Andrea (1995): Szakmai záróvizsga Feladatgyűjtemény, 70 oldal, Nemzeti Szakképzési Intézet

Vajda Andrea (2001): Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny Feladatgyűjtemény, 60 oldal

Könyvrészlet magyar nyelven

Vajda Andrea - Török Tibor (2015): A franchise rendszer hazai alkalmazása és a vállalati rugalmasság. Pp. 105-115.

MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK, SOKSZÍNŰ VÁLASZOK, 5. kötet 2. rész.

On-line tanulmánykötet, www.ecosym.wix.com/kvik, Főszerkesztő: dr. Hamar Farkas Ph.D.

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály Tanulmánykötete, ISBN: 978-963-7159-51-0

Török Tibor – **Vajda Andrea** (2015): A finanszírozás módjai és eszközei a franchise rendszerben, pp. 116- 123.

MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK, SOKSZÍNŰ VÁLASZOK, 5. kötet 1. rész.

On-line tanulmánykötet, www.ecosym.wix.com/kvik, Főszerkesztő: dr. Hamar Farkas Ph.D.

Budapesti Gazdasági Főiskola, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály Tanulmánykötete, ISBN: 978-963-7159-51-0